

JEOPOLİTİK ve TÜRKİYE

RİSKLER ve FIRSATLAR

Doç. Dr. Atilla SANDIKLI

Sunumun Akışı

1-) Klasik Jeopolitik Teoriler

- İngiliz Jeopolitik Ekolü
- Amerikan Jeopolitik Ekolü
- Alman Jeopolitik Ekolü

2-) Çağdaş Jeopolitik Teoriler

- Zbigniew Brzezinski ve Büyük Satranç Tahtası
- Büyük Satranç Tahtası ve Türkiye
- Aleksandr Dugin ve Yeni Avrasyacılık
- Avrasyacılık Yaklaşımı ve Türkiye
- Jeokültürel Yaklaşımlar
 - Samuel Huntington ve Medeniyetler Çatışması Tezi
 - Medeniyetler Çatışması Tezi ve Türkiye
- Jeopolitik Yaklaşımlar
- Ahmet Davutoğlu ve Stratejik Derinlik

1-) Klasik Jeopolitik Teoriler

İngiliz Jeopolitik Ekolü

- Halford John Mackinder : Coğrafyacı, iktisatçı ve politikacı
 - “The Geographical Pivot of History” – 1904
 - Democratic İdeals and Reality – 1919

Kalpgah Doktrini

- **Kalpgah :**

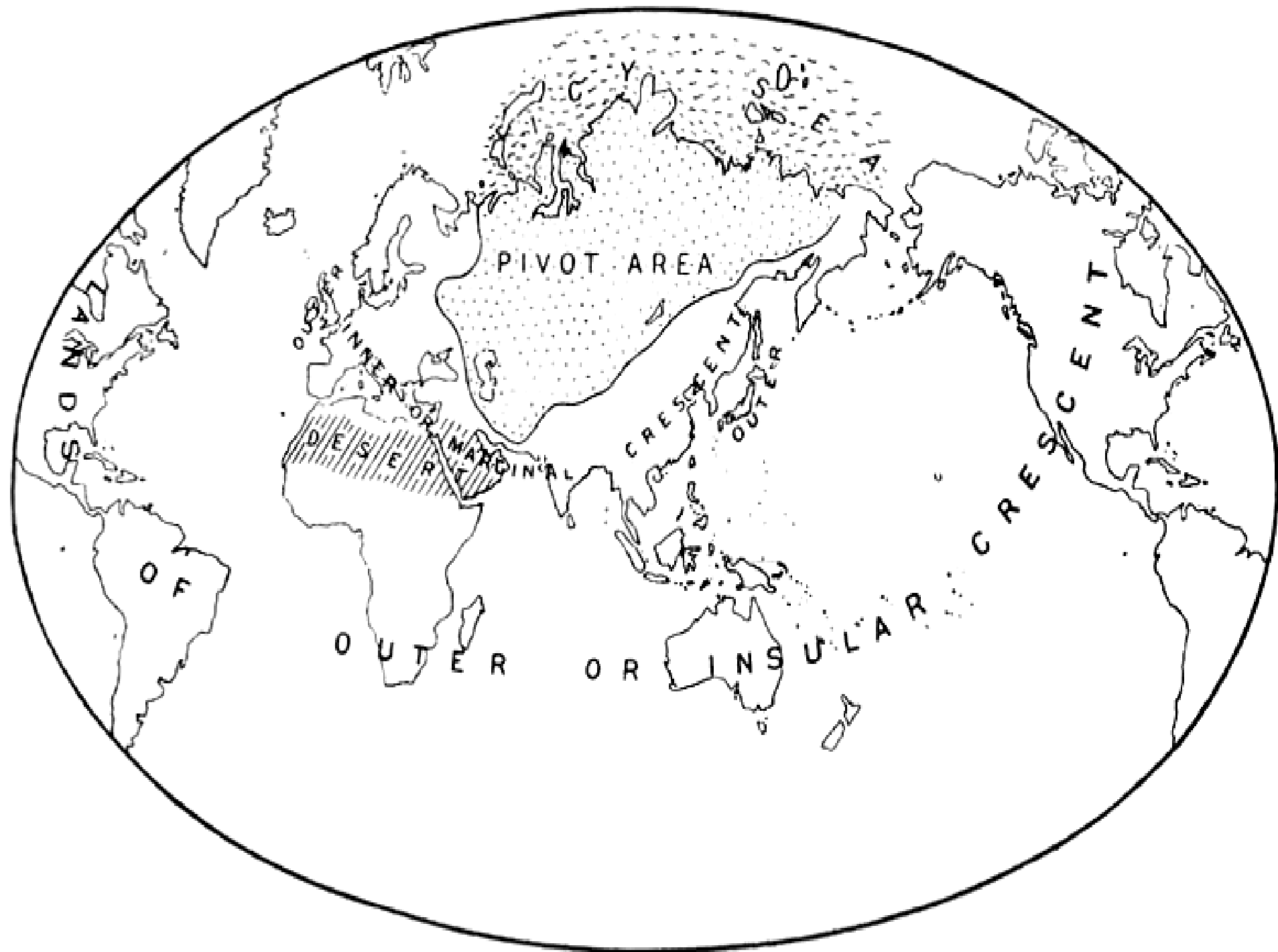
Doğu-Avrupa ve Sibirya üzerinden Rusya ve Orta Asya'yı kapsayan Avrasya toprakları

- **Dünya Adası :**

Kalpgah ile Asya ve Afrika'nın geri kalan kısımları

- **Kalpgah Stratejisi:**

Denize erişemezliği dolayısıyla yerküre üzerindeki en büyük doğal kale konumunda olan Stratejik Merkez Bölgenin denetim altına alınmasıdır.

Kalpgah Stratejisi

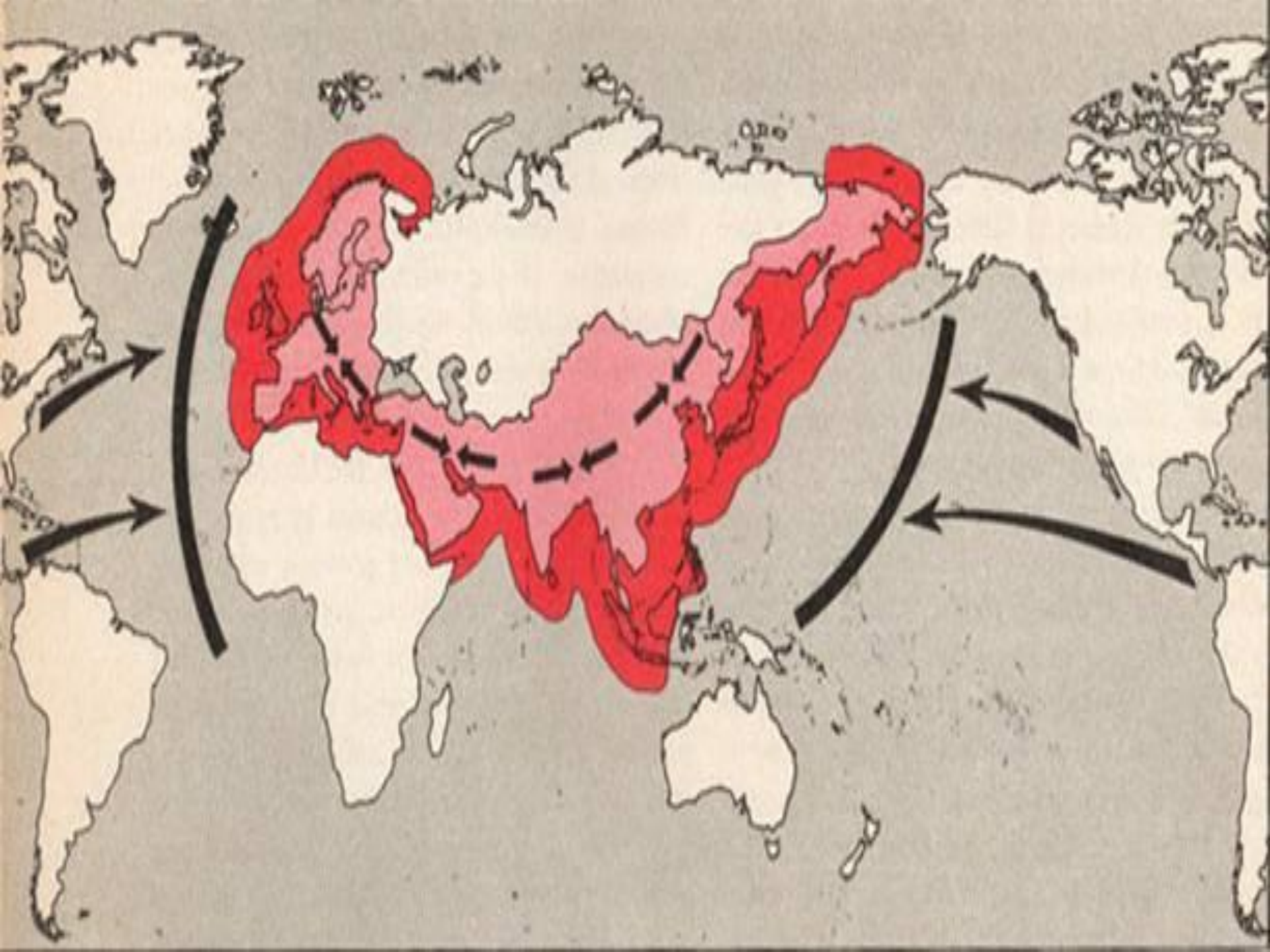
- Avrasya Çağı'nda deniz kuvvetlerinin hakimiyeti yerini kara kuvvetlerinin belirleyici hale geldiği bir döneme bırakır.
- Kara ulaşımının ve iletişimin gelişmesi, kara kuvvetlerinin deniz kuvvetlerine rakip çıkmasına yol açmaktadır.
- Avrasya Çağı'nda Kalpgah'a hakim olan, aynı zamanda modern bir donanmaya sahip olursa, Britanya ve ABD tarafından kontrol edilen dünyayı da arkadan çevreleyebilecekti.

- Doğu Avrupa'ya hükmeden Kalpgah'a egemen olur, Kalpgah'a egemen olan Dünya Adası'na egemen olur, Dünya Adası'na hükmeden dünyaya egemen olur.
- Kalpgah'ı kontrol altına almanın yolu ise, Almanya ve Rusya arasında herhangi bir ittifakın oluşmasını engellemek, bunlardan birinin Doğu Avrupa'ya hükmetmesini önlemekten geçer. Bunun için de, bu iki büyük güç arasında güçlü tampon devletler kurulmalıdır.

Amerikan Jeopolitik Ekolü

- Amiral Alfred T. Mahan ve Deniz Hakimiyet Teorisi
 - “Deniz Kuvvetlerinin Tarihe Etkisi” – 1890
- Deniz Hakimiyet Teorisi: “Denizlere hakim olan dünyaya hakim olur.”
 - 1844 Sanayi Devrimi
 - Hammadde arayışı
 - Biriken sermaye
 - Artan üretime yeni pazarlar bulma ihtiyacı

- N. John Spykman
 - “Dünya Politikasında Amerika’nın Stratejisi” – 1942
 - “Barışın Coğrafyası” – 1944
- Kenar Kuşak Tezi :
 - ABD; Avrupa, Ortadoğu ve Doğu Asya-Pasifik Kenarı bölgesinin denize kıyısı olan ülkelerini kontrol ederek Avrasya’nın dinamik gücünü sınırlandırabilir.
 - “Kenar kuşak ülkelerini hakimiyet altında tutan; Avrupa ve Asya’ya hükmeder. Avrupa ile Asya’ya hükmeden, dünyanın kaderine hakim olur”

- Tehlikeye açık Kenar kuşak-İç hilal ülkeleri: Batı Avrupa, İskandinavya, İtalya, Yunanistan, Türkiye, Arap ülkeleri, İran, Afganistan, Hindistan, Burma, Tayland, Malezya , Kore, Vietnam, Britanya, Endonezya ve Japonya
- İç Kuşak: Denizlerdeki güçlü devletler ile karadaki güçlü devletler arasında yer alan, küçük devletlerden oluşan bir tampon bölgedir. Denize çıkışı olan Çin ve Hindistan Rusya'dan önce sanayileşirse, Kalpgah'ın ve Orta Asya'nın önemi azalacaktır. Bu nedenle İç kuşak, Kalpgah'tan daha önemlidir.

-
- Albay Hausy Scitaklian – Hava Hakimiyet Teorisi
 - Bütün teorilerin gerçekleşmesi hava hakimiyeti ile mümkündür.
 - “Uzayı kontrol altına alan, dünyaya hakim olur.”
 - Gelecekte uzay çalışmaları geliştikçe uzayın jeopolitik önemi daha da artacaktır.

Alman Jeopolitik Ekolü

- Friedrich Ratzel ve Siyasi Coğrafya
 - Çağdaş jeopolitiğin öncüsü
 - Siyasi Coğrafyanın kurucusu
- “Siyasi Coğrafya” – 1897
- “Siyasi Coğrafya veya Devletler, Ulaştırma ve Savaş Coğrafyası” - 1903
- Siyasi Coğrafya teorisinin temel dayanakları:
 - **Mekan** düşüncesi tarih içerisinde kaybolmaz : “vaktiyle bir birlik ifade eden mekan, parçalanmış olsa dahi, o mekan fikri veya mekan duygusu asırlarca yaşar ve günün birinde siyasi bir fikir olarak tekrar hayat bulabilir.”

- Coğrafya siyasete iki temel katkıda bulunur;
 - **Konum** : Ülkenin konumu onun yeryüzündeki durumunu belirler.
 - **Mekan** : Ülkenin genişliği, fiziki yapısı, iklimi v.b özellikleridir.
 - Ülkenin konumu ve mekanı o ülkenin diğer ülkelerle olan ilişkilerini yönlendirir; ancak o milletin siyasetini belirlemede yeterli değildir. Bunun için üçüncü bir unsura gerek vardır. O da “mekan duygusu”dur.
 - **Mekan Duygusu** : İnsanın doğaya müdahalesi, dinamizm katması ve onu organize etmedeki doğal eğilimidir.

- “Ülkelerin sınırları değişebilir ve genişleyebilir”
 - Ülkelerin sahaları **kültür** ile genişler.
 - En önemli kültür unsuru “**dil**”dir. Dillerin yayılma alanı içerisinde milletlerin kültürü yayılma ve gelişme imkanı bulur. Bu da kültürü yayılan millete, sahasını ve ülkesini genişletme fırsatı sunar.
 - **Kültürel yayılmayı sağlayan diğer faaliyetler:** Ticari faaliyetler, misyoner hareketleri, ideolojik faaliyetler v.s Bu faaliyetler sayesinde kültür ü yayılan bir devlet, daha küçük siyasi üniteleri isteyerek veya zorla kendi bünyesine katarak genişler. Bu anlamda **sınırlar**, devletin yalnızca güvenliğini değil, aynı zamanda gelişmesini ve saha kazanma istikametini belirler.

- Gelişmek ve yayılmak isteyen devlet, siyasi bakımdan değerli olan sahaları kendisine katmak ister. Zengin tarım arazileri, ovalar, nakliyeye uygun nehir ve göller, ticarete müsait limanlar, maden açısından zengin topraklar gibi.
- Ratzel'e göre, devlet ya saha kazanıp geliştirecek veya beslenemediğinden zayıflayıp hastalanacaktır.
(A.Davutoğlu)
- Ratzel'in görüşleri, Bismark Almanyası'nın yayılmacı eğilimlerine bilimsel bir dayanak oluşturur.

- Rudolf Kjellen – 1916

- Jeopolitik terimini ilk kez kullanır.
- Jeopolitik: Coğrafi organizma veya mekan içinde fenomen olarak devletin çevresiyle ilişkisini inceleyen bir disiplindir.
- Ratzel eleştirisi: Siyasi coğrafya fikrini ortaya atmasına rağmen bu konuyu yeterince işleyememiştir. Devletin gelişiminde fiziki faktörler ve coğrafi konum üzerinde gereğinden fazla durmuş, “devlete hayat veren şeyin, sınırlar içinde yaşayan insanlar olduğu hususunu” dikkate almamıştır.

- Devlet yaşayan bir organizmadır ve belli kanunlara göre gelişir veya son bulur. Devlet üç temel unsura sahiptir;
 - Genişlik
 - Hareket serbestisi
 - İçeride birlik ve beraberlik
- Organik devlet düşüncesini Haushofer de dahil bütün Alman Ekolü kabul eder. (*Hegel'in etkisi*)

- Karl Haushofer – 1923

- Hitler'in politikası üzerinde etkili olmuştur.
- Jeopolitik : Doğal koşulların ve tarihi gelişmelerin etkisi altında gelişen siyasi yaşam şeklini, üzerinde yaşadığı yer ile ilişkilerini inceleyen bir bilimdir.
- Geniş saha devletin büyüklüğü için gereklidir.
- Bir devletin sahasının daralması onun çöküşü anlamına gelir. Bu nedenle bir devletin varlığını sürdürebilmesi saha kazanmasıyla mümkün olabilir.

- Devletin genişlemesinde hiçbir sınır tanımayan Haushofer'e göre siyasi coğrafya statiktir, jeopolitik ise dinamik bir disiplindir ve siyasi durum katiyen uzun zaman sabit kalamaz.
- **Yaşam Sahası (Lebenstraum):** Bir devletin sahası, gelişmesine yetmeyecek kadar küçük ise, genişlemelidir. Bu anlamda her devletin kendi ihtiyaçlarını karşılaması meşrudur ve güçlü devletlerin saha kazanması doğal bir yasanın hükmüdür. Bu nedenle Almanya Doğu'ya ve Slav ülkelerine doğru genişlemelidir.

2-) Çağdaş Jeopolitik Teoriler

Zbingniew Brzesinski ve Büyük Satranç Tahtası

- Avrasya
 - Günümüz jeopolitiğinin temel coğrafyası olan Avrasya'yı üzerinde küresel liderlik için mücadelelerin devam ettiği bir **satranç tahtası**na benzetmektedir.
 - Avrasya dört kritik bölgeden oluşur;
 - Batı Avrupa
 - Merkez Rusya
 - Güney Asya
 - Doğu Asya

- ABD'nin Avrasya egemenliğinin önündeki **dört engel** ve bunların elimine edilmesinin yolları:
 - **AB:** ABD'nin desteğine ihtiyacı vardır ve AB-ABD işbirliği içinde Doğu'ya doğru genişleyerek Avrasya'ya egemen olabilir. Bu amaçla AB, NATO kapsamına alınmalıdır.
 - **Rusya Federasyonu:** Belki AB-ABD birliğinin Doğu'ya doğru genişleme sürecinde Rusya'nın bu birliğe katılması söz konusu olabilir.
 - **Çin:** Çin'in gelişip genişlemesi tek başına dahi bir sorundur ve engellenmelidir. Bir diğer tehdit de Rus-Çin-İran işbirliğidir.
 - **Japonya**

- Aktif Jeostratejik Oyuncular:

- Jeopolitik ilişkilerdeki mevcut durumu değiştirme potansiyeline ve ulusal isteğe sahip ülkelerdir.

- Fransa
- Almanya
- Rusya
- Çin
- Hindistan

- İngiltere, Japonya, Endonezya önemli olmakla beraber yeterli ulusal isteğe sahip değildir.

- Jeopolitik Eksenler: Önemlerini güçlerinden ya da motivasyonlarından değil bulundukları konumlarından alan ülkelerdir.
 - Ukrayna
 - Azerbaycan
 - Güney Kore
 - Türkiye
 - İran
- Türkiye ve İran sınırlı kabiliyete sahip olsalar da aynı zamanda Jeostratejik Oyuncu olmaya hak kazanmışlardır.

- ABD'nin amacı, Avrupa-Atlantik sistemini engelleyebilecek bir Avrasya imparatorluğunun yeniden ortaya çıkışını durdurmaktır.
- Brzezinski, ABD'yi Çin'e alternatif olarak sunmaktadır;
 - Geri kalmış, harap olmuş Rusya için tek jeostratejik seçenek Avrupa ile işbirliği yapmaktır. Böylece kendini yenileme ve geliştirme fırsatı yakalayarak, jeopolitik yalnızlıktan kurtulacaktır.
 - Amerika ile bağlanmış modern, zengin ve demokratik Avrupa'nın Rusya'ya sağlayacağı faydaları diğer hiçbir seçenek veremez.

- Avrasya Balkanları

- Kazakistan
- Kırgızistan
- Tacikistan
- Özbekistan
- Türkmenistan
- Azerbaycan
- Ermenistan
- Gürcistan
- Afganistan

- Uzakdoğu'daki üç ana güç: ABD, Çin ve Japonya'dır.
- ABD'nin Avrasya Jeostratejisi: Çin ile işbirliğine dayalı bir ilişki ABD için zorunludur.
- Brzezinski, ABD'nin Avrasya egemenliğinin batı gücünü, doğuya doğru genişleyen NATO – AB, doğu gücünü ise ABD-Çin-Japonya üçlüsünün işbirliğinde görmektedir. Bu da Çin ve Japonya'yı içine alan genişletilmiş bir NATO anlamına gelecek olan Trans Avrasya Güvenlik Sistemi ile mümkün olabilir.

Büyük Satranç Tahtası ve Türkiye

- Türkiye,
 - Karadeniz bölgesinde istikrarı sağlar
 - Akdeniz'e geçişi kontrol eder
 - Rusya'yı Kafkasya'da dengeler
 - İslami kökten dinciliğe karşı bir panzehirdir
 - NATO'nun güneydeki dayanak noktasıdır
- İstikrarsız bir Türkiye, istikrarsız bir Balkanlar ve Kafkasya'da Rusya'nın tekrar kontrolü ele alması anlamına gelecektir.

- ABD ve AB Türkiye'yi dışlamamalıdır. ABD, Türkiye'nin AB'ye kabulü konusunda AB üzerindeki nüfuzunu kullanmalıdır. Çünkü;
- AB tarafından dışlanan bir Türkiye,
 - Daha İslamcı olacak
 - NATO'nun genişlemesini veto edecek
 - Laik bir Orta Asya'yı dünya ile bütünleşmekte ve istikrarını sağlamakta Batı ile daha az işbirliği yapacaktır

Aleksandr Dugin ve Yeni Avrasyacılık

- Avrasyacılığın tarihi temelleri Ekim Devrimi'nden kaçan dört düşünüre dayanır.
- Nikolay Truvbetskoy - Petr Savitskiy,
Georgiy Florovski - Georgiy Vernadskiy
 - “Doğu’ya Çıkış: Öngörüler ve Gerçekleşmeler” – 1921
 - “Yollarda: Avrasyacıların Savları” – 1922
 - “Avrasyacılık: Sistematik Görüşler” – 1926
 - “Avrasya Günlüğü” – 1926
 - “Avrasya” – 1929

Lev Gumilyov 'un **Süper Etnos** düşüncesi;

- İngiliz ve Fransızlara göre Türk ve Moğol halkı Rusya'nın daha yakın dostlarıdır.
- Slav, Türk ve Moğol halkları Süper Etnos'tur.
- Avrupa merkezci Batı, diğer kültürleri ortadan kaldırarak kendi kültürünü evrensel kılma hayaline sahiptir.
- Rusya Batı ile işbirliği yapmak yerine Katolik Avrupa'ya, Müslüman Güney'e ve Çin'e karşı **Avrasya Birliği**'ni tercih etmelidir.

- Aleksandr Dugin ve Mekan Felsefesi
 - “Rus Jeopolitiği: Avrasyacı Yaklaşım”
- **Mekan Felsefesi:** Her bir medeniyetin değerler sistemini tanımlamaya ve onun mantığını anlamaya yönelik bir anlayışı ifade eder.
 - Batı merkezli zaman algısını reddeder
 - Yerkürenin her noktasının kendine özgü bir zaman algısı olduğunu kabul eder

- Dugin, Tarihsel süreç içerisindeki Kartaca-Roma, Atina-Sparta, İngiltere-Almanya ve ABD-SSCB arasındaki ikili güç mücadelesi analojisine uygun olarak, ABD'nin deniz merkezli Yeni Dünya Düzeni'nin karşısına, Rusya'nın önderliğindeki İmparatorluk Avrasyası'nı koyar.

- Avrasya, kadim medeniyetlerin beşiğı ve bilinen eski dünyanın birikimine sahip olması bağlamında bugünün küresel dünyasına meydan okuyacak bir jeopolitik düzlemi temsil eder.
- Rusya, devasa kütlesiyle Avrasya kıtasının kalpgah'ında tarihsel bir güçtür.
- Avrasya'nın kendi içinde potansiyel güçler bulunmakla birlikte, bu güçler Rusya olmadan Avrasya'nın jeopolitiğini kendi lehlerine kullanma yetisine sahip değillerdir.
- Tarihin Rusya'ya yüklediğı misyonu yerine getirebilmesi için, Anglo-Saxon Atlantikçi küreselleşmenin alaşağı edilerek, Rusya(heartland) ile diğer Avrasyacı kıyı güçlerin (Rimland) işbirliğine dayalı bir modelin konulması gerekir.

- Rusya, Avrasyacı jeopolitiğin kendisine sunduğu olanaklardan en iyi şekilde faydalanabilmek için, kıyı güçlerle “eşit temelli bir ilişki” içine girmelidir. Bu eşit temelli ilişkinin Avrupa’daki yegane ayağı Almanya, Doğuda ise Japonya’dır.
- Merkezinde Moskova’nın yer aldığı, Batı’da Berlin, Doğu’da Tokyo’nun destek vereceği “Üçlü Komisyon Hükümeti” sayesinde Yeni İmparatorluk Avrasyası toplanabilir.
- Rusya’nın Avrupa’ya açılmasını sağlayacak en temel enstrüman Ortodoks/Slavist bir söylemdir.

- Bağımsız Devletler Topluluğu ile “Yakın Komşuluk” siyaseti geliştirilmelidir.
- Rusya ile Avrupa arasındakiki tampon bölgede (Polonya ve Baltık Cumhuriyetleri) gittikçe artan Atlantikçi nüfuz, Avrasyacı bir çevreleme politikasıyla sınırlandırılabilir.
- Sovyetler’in dağılmasından sonraki Batı yanlısı tutumu ile ‘Truva Atı’ rolüne bürünmüş Ukrayna, Rus-Avrasyacılığı’nın yumuşak karnıdır. Etnik ve kültürel sorunları istismar edilerek Rusya tarafına çekilmelidir.

- Rusya önderliğindeki Avrasyacı güçlerin teknolojik imkanlarının sınırlı olması dolayısıyla, Japonya kazanılması gereken en önemli müttefiktir. Bu nedenle Almanya konusunda olduğu gibi Japonya ile de tarihsel husumet bir yana bırakılmalıdır.
- Çin'in hem Orta Asya hem de Asya Pasifik bölgesindeki nüfuzu kırılmalıdır.

Avrasyacılık Yaklaşımı ve Türkiye

İslam Jeopolitiği

Atlantikçi

- Türk İslamı: Aydınlanmacı laik-liberal ve kültürel halkçı
(Rus-Avrasyacılığı'nın potansiyel alternatifi Turancılık)
- Suudi Vehabiliği: Ahlaki değerlerden yoksun, piyasa ile eklemlenmiş

Avrasyacı

- Amerikan karşıtı, köktenci Şiilik (*Hammadde Zenginliği, Türkiye ile tarihsel husumeti*)
- Pan- Arap milliyetçiliğine dayanan İslam Sosyalizmi

- İslam dünyasının içinde barındırdığı potansiyel Atlantik karşıtlığı, Avrasyacı yeni imparatorluk lehine bir müttefiğe dönüştürülmediği takdirde, Avrasyacı bloğun ayakta kalma şansı yoktur.
- Atlantikçi Türkiye ve Suudi Arabistan jeopolitiğini sınırlandırmak için Şii ve Pan-Arapçı çevrelerle olan ilişkiler geliştirilmelidir. Avrasyacılığın İslam dünyasındaki en önemli temsilcisi İran, Berlin-Moskova-Tokyo koalisyonuna dahil edilmesi gereken 'olmazsa olmaz' bir güçtür.

- Kafkasya'daki Bağımsız Devletlerin (Ermenistan, Gürcistan ve Azerbaycan) Moskova yanlısı bir çizgiye çekilmelidir
- Türkiye'nin bölgedeki nüfuzunun kırılması için, Kürt azınlığın ajite edilmesi, Ermeni meselesinin desteklenmesi ve İran sempatisini aşırı dincilerin harekete geçirilmesi gerekmektedir
- Pan-Türkçü jeopolitik, Çeçenistan, Dağıstan, Yakutistan ve Osetya gibi Rusların sorunlu bölgelerinden uzak tutulmalıdır

Jeokültürel Yaklaşımlar

- Din farkından kaynaklanan kültür ayrılığını ve farklı kültürlerin coğrafi konumlarını, Soğuk Savaş sonrasında yok olan ‘ tarafların’ yeniden oluşumu için dayanak olarak gösteren yaklaşımdır
- A. Toynbee’nin İslam-Hıristiyan mücadele tarihi vurgusu
- Thomas Stearn Eliot’ın, din merkezli kültür algısı ve ortak inanç vurgusu
- Francis Fukuyama’nın Batı-merkezli bakış açısı ve liberal demokrasinin alternatifsiz olduğu iddiası

S.Huntington ve Medeniyetler atışması

- Yeni dünyada mücadelenin esas kaynağı ideoloji ve ekonomi değil kültür olacaktır.
- Batı ile İşlam arasında asırlardır var olan mücadelenin son bulma ihtimali yoktur
- Hıristiyanlığın kendi içinde Ortodoks-Katolik bölünme kaçınılmazdır
- Avrupa ve Kuzey Amerika ulusları dayanışmayı ilerletmeli, kültürleri batınıninkine yakın olan Doğu Avrupa ve Latin Amerika, Batı'ya dahil edilmelidir.
- Böylece Çin ve İşlam lkeleri dışarıda bırakılmaktadır.

Medeniyetler Çatışması ve Türkiye

- Huntington, ülkeleri mensup oldukları medeniyetle ilişkisine göre beş kategoriye ayırır;
- **Üye ülke:** Herhangi bir medeniyetle tamamen ilişkilendirilebilen ülke
- **Yalnız ülke:** Diğer ülkelerle kültürel bağı bulunmayan, medeniyeti itibarıyla dünyadan soyutlanmış olan ülke
- **Merkez ülke:** Ait olduğu medeniyete beşiklik eden ülke
- **Bölünmüş ülke:** Farklı medeniyetlere sahip insanları barındıran ülke
- **Kararsız ülke:** Kendine ait bir medeniyeti olan, ancak liderlerinin başka bir medeniyete geçmeyi amaçladığı ülke (Örn. Rusya, Türkiye, Meksika ve Avustralya)

- Huntington'a göre; Yeni bir kimliğe geçiş sosyal, kültürel ve politik açıdan son derece uzun, kesintili ve sancılı olup, bugüne kadar yapılan girişimler başarısız olmuştur.
- Deneyimler göstermiştir ki, bu tür ülkelerde siyasi liderlerin çabalarıyla Batı kültürünün ve modernleşmenin bazı unsurları topluma sunulsa da, yerli kültürün güçlü ve çetin özü, böyle bir kültür ithaline karşı direnerek varlığını sürdürmüştür
- Ayrıca Batı'nın ve modernleşmenin kültürel ve siyasal kodları bu toplumların bünyesine yerleşince bu toplumlar 'kimlik bunalımı' yaşamaktadırlar

- Türkiye’de yönetici elitlerin yaptığı devrimler toplumsal değil, siyasal devrimlerdir. Toplumun değerlerini reddederek yapılan uyarlamalar, ülkeyi “bölünmüş, kararsız ve kimliksiz” bir ülke haline getirmiştir
- Batılı olmayan toplumlar modernleşmelerini Batılı tarzda değil, tıpkı Japonya gibi kendi değerlerini muhafaza ederek yapmalıdır

Jeoekonomik Yaklaşımlar

- Jeoekonomi, teknolojinin, insan kaynaklarının ve doğal kaynakların bölgesel ve küresel ölçekte, siyasi yapılar tarafından nasıl etkin ve verimli bir şekilde bir araya getirileceğini araştırır. Jeoekonomik yaklaşımda, coğrafya, ekonomi, teknoloji ve politika ön plana çıkar.
- E. Luttwak'a göre, devletler arasındaki rekabet jeoekonomi diye adlandırılan yeni bir biçime dönüşmüştür. Gelecekte ülkeler arası rekabetten çok bölgelerin ekonomik rekabeti ve çatışması söz konusu olacaktır.

Ahmet Davutoğlu ve Stratejik Derinlik

- “Stratejik Derinlik: Türkiye’nin Uluslar arası Konumu”
– 2001
- Kalıcı ve kapsamlı bir stratejik yaklaşımın geçmiş-
bugün-gelecek bağlantısını kurabilen bir tarihi
derinlik ile iç-bölgesel-uluslar arası parametreler
arasında sağlıklı bir geçişkenlik kurabilen coğrafi
derinlik analizlerine dayanmalı ve jeopolitik,
jeokültürel ve jeoekonomik unsurların kesişim alanı
içinde olmalıdır.

- Türkiye merkezli bir bakış açısıyla coğrafi derinlik, yakın kara, yakın deniz ve yakın kıta havzalarına ayrılmaktadır.
- **Yakın kara havzası:** Balkanlar-Kafkaslar-Ortadoğu kuşağı
- **Yakın deniz havzası:** Karadeniz-Boğazlar-Marmara-Ege-Doğu Akdeniz-Kızıldeniz-Basra-Hazar iç denizleri
- **Yakın kıta havzası:** Avrupa-Kuzey Afrika-Batı ve Orta Asya

- Toplumların zaaf görüntüleri aynı zamanda kendilerini bir iç muhasebe ile dönüştürebilecekleri güç potansiyelleridir.
- Dünya ana kıtasının merkezinde ya da jeostratejik havzaların kesişim noktasında bulunan, çok kültürlü bir yapıya sahip olan toplumların dış faktörlere tepki olarak iç kapanmaları çözüm üretici değildir.
- Bu şartlarda iç kapanan toplumlar ya dış ya da iç faktörlerin etkisiyle içten içe çözülmeye giderler.
- Türkiye iç kapanarak değil, yeni bir özgüven ve iddia ile dışa açılarak bunalım unsurlarını güç unsurlarına dönüştürebilir.

- Türkiye geçmişte büyük ölçekli siyasal bir yapıdan küçük ölçekli siyasal bir yapıya doğru bir daralma yaşamış, Anadolu-eksenli mihver alana çekilerek ve yeni bir rejim kurarak bu daralmayı durdurabilmiştir. Ancak Türkiye zamanla kendi coğrafyasının ve tarihinin doğal zorunlulukları ile yüzleşmek zorundadır.
- Osmanlı Devleti'nin bugünkü Türkiye Cumhuriyeti'nin yakın kara havzaları olan Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu'dan çekilmesi ve yakın deniz havzalarındaki etki alanını kaybetmesinin doğurduğu her türlü bölgesel bunalım, Türkiye'yi doğrudan etkilemektedir.

- Türkiye'nin en yakın havzasından başlayarak dışa açılması kaçınılmazdır, önemli olan bu açılımın ne tür bir psikoloji, hangi yöntem ve kurumlarla hayata geçirileceğidir.
- Tarihte edilgen değil etken olmak, tarihi okumak değil yazmak ideal ve iddiasındaki her toplum, önce içinde bulunduğu sabit veriler olan zaman ve mekanı yeniden yorumlamak zorundadır.
- Türkiye Kuzey ile Güney, Doğu ile Batı arasında bir geçiş hattı üzerindedir. Ancak Asya'ya ayaklarını sağlam basamayan bir Türkiye'nin gözlerini ve ufkunu Avrupa'ya dikebilmesi de güçtür.

- Modernite Avrupa-merkezli bir tarihi sürecin eseri; küreselleşme ise başta Asya olmak üzere bütün insanlığın birikimini tarihin akış seyrinde tekrar devreye sokacak unsurlar taşımaktadır.
- Küreselleşme medeniyet çatışmasını değil, yeni bir medeniyet sentezi ve açılımını gerekli kılacaktır.
- Tarihi birikimi böyle bir açılıma temel sağlayacak toplumların öne çıkacağı bu süreçte Türkiye, tarihi derinliği ile stratejik derinliği arasında yeni ve anlamlı bir bütün oluşturma ve bunu coğrafi derinlik içinde hayata geçirme sorumluluğu ile karşı karşıyadır.